

Biblioteksplan 2019 – 2022 Härnösands kommun

Dokumentnamn	Biblioteksplan 2019 - 2022	Dokumenttyp	
		Plan	
Fastställd/upprättad av	Kommunfullmäktige	Datum	Diarienummer
		2019-03-25	KS2018-000498-
Dokumentansvarig/processägare	Kommunstyrelseförvaltningen	Version	Senast reviderad
		1	[Datum]
			Giltig t o m
			2022-12-31
Dokumentinformation	Tillväxtavdelningen		
Dokumentet gäller för	Härnösands bibliotek inkl. Ramviks och Viksjö bibliotek samt kommunens skolbibliotek		
Annan information	[Annan information]		

Innehåll

1	Härnösands kommun och biblioteksplanen	3
1.1	Vision och målbild	3
1.2	Bibliotekslagen	3
2	Folkbibliotek	4
2.1	Delaktighet och demokrati.....	4
2.1.1	<i>Bibliotekets prioriterade utvecklingsområden under perioden</i>	<i>5</i>
2.2	Läsfrämjande och bildning.....	5
2.2.1	<i>Bibliotekets prioriterade utvecklingsområden under perioden</i>	<i>6</i>
2.3	Tillgänglighet och likvärdighet	6
2.3.1	<i>Bibliotekets prioriterade utvecklingsområden under perioden</i>	<i>7</i>
3	Skolbibliotek.....	8
3.1.1	<i>Skolans prioriterade utvecklingsområden under perioden:</i>	<i>8</i>
4	Genomförande och uppföljning.....	9
5	Styrdokument	10

1 Härnösands kommun och biblioteksplanen

Härnösand - bygger en hållbar framtid

1.1 Vision och målbild

Härnösands bibliotek stärker kommunens vision om Härnösand som en levande mötesplats där människor förverkligar sina drömmar. Genom biblioteket erbjuds människor ökad livskvalitet jämsides med uppkoppling mot omvärlden både i centralorten och på landsbygden. Biblioteket finns idag tillgängligt både fysiskt och digitalt och ger människor stor valfrihet och möjlighet att ta del av litteratur, information och kultur i olika format utifrån sina egna behov. I enlighet med den strategiska målbilden som tagits fram i *Tillväxtstrategi mot 2030 för Härnösands kommun* bidrar biblioteket till att erbjuda en attraktiv livsmiljö och stimulera människor att bli engagerade invånare. Det görs främst genom bredd i utbudet från ung till gammal men också genom bibliotekspersonalens kompetens och omvärldsbevakning.

1.2 Bibliotekslagen

I *Bibliotekslagen* (2013:801) fastställs i 6§ att varje kommun ska ha folkbibliotek och i 10§ att alla elever på grundskolenivå ska ha tillgång till skolbibliotek.

17§ anger att kommuner ska anta biblioteksplaner för sin verksamhet på biblioteksområdet. I planen ska den biblioteksverksamhet som kommunen bedriver som huvudman ingå. För Härnösand gäller det folkbiblioteket i Sambiblioteket och närbiblioteken i Ramvik och Viksjö, samt skolbiblioteken.

Den förra biblioteksplanen för Härnösand gällde 2015-2017 med ett års förlängning. Den här planen är helt omarbetad och avser att gälla från 2019. Processen med framtagandet av den nya biblioteksplanen har skett i dialoger med bibliotekspersonal, användare och förvaltningar i kommunen. En biblioteksplan möjliggör nationell uppföljning och samordning av Kungliga biblioteket.

Biblioteksväsendet i landet behöver utvecklas, förnyas och förstärkas och Kungliga biblioteket har i uppdrag att ta fram underlag för en Nationell biblioteksstrategi. Strategins syfte är tänkt att tydliggöra det allmänna biblioteksväsendets roll och betydelse i samhället, formulera mål, identifiera hinder, samt förtydliga ansvarsfördelningen inom sektorn. Ett utkast är under process och lämnas till regeringen i mars 2019 för beslut.

Härnösands biblioteksplan utgår från Ändamålsparagrafen 2§ i Bibliotekslagen:

”Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.

Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt. Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.”

2 Folkbibliotek

Biblioteksplanen fokuserar på de tre begreppen demokrati, bildning och tillgänglighet.

Kärnan i bibliotekets uppdrag är att tillgängliggöra och visa på vägar till litteratur och kunskap i olika former. All verksamhet på biblioteket ska vara kopplad till detta uppdrag.

Bibliotekslagen tydliggör att bibliotek ska finnas till för alla och betonar att biblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och unga, personer med funktionsnedsättning, de nationella minoriteterna samt personer som har annat modersmål än svenska. Dessa fyra grupper utgör bibliotekets prioriterade grupper.

2.1 Delaktighet och demokrati

”Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska verka för det demokratiska samhällets utveckling genom att bidra till kunskapsförmedling och fri åsiktsbildning.”

I UNESCO:s folkbiblioteksmanifest betonas att *”samhällelig och personlig utveckling är grundläggande mänskliga värden”* och att *”demokratin är beroende av fullgod utbildning samt fri och oberoende tillgång till kunskap, tankar, kultur och information”*.

Grunden i en demokrati bygger på medbestämmande och delaktighet. Det innebär att alla ska ges förutsättningar att kunna förstå och ta del av samhällslivet och möjlighet att påverka sin egen situation. Att självständigt kunna ta ställning utifrån inhämtad kunskap och information innebär att växa som människa.

Härnösands bibliotek har en viktig roll som neutral förmedlare av kunskap och kravlös mötesplats för diskussioner. Biblioteket är en arena för demokrati och står upp för mänskliga rättigheter, yttrandefrihet, allas lika värde och ett inkluderande samhälle. Bibliotekets program- och utställningsverksamhet är ett av flera sätt att bygga och stärka litteratur- och kunskapsförmedling som bibliotekets kärnvärde. Genom samverkan med lokalsamhället och föreningslivet skapas delaktighet, effektivitet och ett mervärde för alla. Som stöd i arbetet för trovärdighet och bredd i utbudet finns *Härnösands biblioteks Programriktlinjer*.

I 7§ i Bibliotekslagen anges att *”biblioteken ska verka för att öka kunskapen om hur digital teknik kan användas för kunskapsinhämtning, lärande och delaktighet i kulturlivet”*. Med den digitala utvecklingen i samhället ökar möjligheterna för fler att enkelt ta del av information och kunskap, men det är också lätt att undvika. Beroende på vilka kanaler och nyhetsflöden människor väljer att ta del av eller inte ta del av alls så skapar det olika bilder av verkligheten. Riskerna ökar för klyftor och klasskillnader och även för ett digitalt utanförskap bland dem som saknar möjligheter att vara delaktiga. Att kunna problematisera, kritiskt granska och värdera digitala informationskällor (MIK = medie- och informationskunnighet) är baskunskap för att skapa förutsättningar att förstå och respektera andras åsikter.

Allt fler samhällstjänster blir e-tjänster och för att kunna vara en aktiv medborgare idag krävs en grundläggande digital kunnighet. Det är en demokratisk rättighet att alla människor på ett likvärdigt sätt ska kunna ta del av samhällets service. På Härnösands bibliotek finns tillgång till datorer och skrivare och här erbjuds utbildningar och stöd i digital delaktighet. Kommersiella sökningar visar sällan vägen till material som finns tillgängligt via biblioteken och kunnig bibliotekspersonal är en förutsättning som handledare i informationsflödet.

2.1.1 Bibliotekets prioriterade utvecklingsområden under perioden

- Samarbetsformer i Sambiblioteket, som från hösten 2018 består av fyra plan av möjligheter: Mötas, Inspireras, Lära, Utvecklas
- Programverksamhetens anknytning i lokalsamhället
- Bibliotekets roll som nav för digital kompetens
- ”Digitalt först med användaren i fokus” och kompetenslyft för bibliotekspersonalen

2.2 Läsfrämjande och bildning

”Biblioteken i det allmänna biblioteksväsendet ska främja litteraturens ställning och intresset för bildning, upplysning, utbildning och forskning samt kulturell verksamhet i övrigt.”

I bibliotekens uppdrag ligger att främja litteraturens ställning och intresset för bildning och upplysning. Läsförståelse är grunden för utbildning och bildning. Breda kunskaper är en förutsättning för att förstå information, sätta den i ett sammanhang och kunna sortera ut falsk information. Bildning skapar underlag för diskussioner och öppenhet för meningsutbyte och möjliga förändringar. Bildning är nödvändig för en fungerande demokrati.

7§ ”Folkbiblioteken ska särskilt främja läsning och tillgång till litteratur.”

Härnösands biblioteks arbete med läsning riktar sig till både barn och vuxna och handlar i första hand om att motivera till läsning, skapa läslust och inspiration till läsoplevelser, förbättrad läsförståelse genom fördjupning, liksom att tillhandahålla olika typer av medier för att passa så många som möjligt.

Bibliotekslagen betonar i 8§ att *”Folkbiblioteken ska ägna särskild uppmärksamhet åt barn och ungdomar för att främja deras språkutveckling och stimulera till läsning.”*

Det är skolans och lärarnas uppdrag att elever lär sig läsa. Bibliotekets roll är att med litteraturens hjälp väcka lusten att läsa och lära.

Biblioteken i Härnösands kommun erbjuder en bred kulturell upplevelse för barn och unga med läsprojekt, muntligt berättande, drama, musik och rörelse samt skaparverkstäder och barnteater. Redan de små barnen och deras föräldrar inspireras genom Språknätverket och Bokstart Härnösand. Målet är att satsningen på läsoplevelser ska följa barn och ungdomar genom skolåren och utveckla ett stöd och en trygghet i läsningen och skapa grunden för aktiv läsning hos dem som vuxna. För barnen är tillgången och närheten till böcker samt vuxna förebilder helt avgörande.

Begreppet läsning måste breddas då det nu går att läsa både med ögon och öron, både fysiskt och digitalt, och i många olika kanaler. Bibliotekets uppgift är att sprida information om olika sätt att läsa då detta ger människor möjlighet att kunna ta del av en text utifrån sina behov och på det sätt som passar dem bäst. Litteratur kan också ta sig olika uttryck i konstformer som bild och teater.

All läsning innebär en upplevelse och möjlighet till fördjupning och personlig utveckling. Härnösands bibliotek har stor betydelse som inspirationskälla och inkluderande mötesplats. Här ges möjlighet till nya kunskaper och samtal med andra om böcker, läsning, olika kulturer och miljöer, upplevelser, erfarenheter och värderingar.

2.2.1 Bibliotekets prioriterade utvecklingsområden under perioden

- Metoder för att främja läsning hos barn och vuxna samt prioriterade grupper
- Digitalt läsfrämjande – många olika sätt att läsa
- Exponeringar och marknadsföring av litteratur i olika former

2.3 Tillgänglighet och likvärdighet

”Biblioteksverksamhet ska finnas tillgänglig för alla.”

Biblioteksservice ska finnas tillgängligt för alla som besöker, bor eller arbetar i Härnösands kommun oavsett bakgrund eller förutsättningar. Biblioteksverksamheten ska eftersträva likvärdighet och finnas där människor är. Det innebär att biblioteket även måste verka utanför den fysiska bibliotekslokalen för att nå de användare som inte har möjlighet att besöka ett bibliotek eller kan använda det digitala biblioteket. Detta är särskilt viktigt för kommunens äldre invånare som kan få hjälp genom Boken kommer. Då kommunen består av många mindre samhällen arbetar Härnösands bibliotek också aktivt med utveckling av biblioteksservice på landsbygden. Bibliotekslokalen kan här bli ännu viktigare som mötesplats i byn.

Härnösands bibliotek behöver informera om och tillgängliggöra hela bibliotekets verksamhet. Till stöd för arbetet med att marknadsföra biblioteket till befintliga och nya grupper av användare finns bibliotekets *Kommunikationsriktlinjer*. Biblioteket ska förmedla en positiv och trovärdig bild av biblioteket som centrum för kunskap, lärande, information, kultur, möten och inspiration och där personalen har hög kompetens.

Härnösands bibliotek är alla kommuninvånarens rum och verksamheten ska därför ha ett användarperspektiv på allt som görs. Att fokusera på användarens upplevelse görs genom ett gott värdskap, ett bra bemötande och möjlighet till dialoger.

Biblioteken ska enligt 4§ *”ägna särskild uppmärksamhet åt personer med funktionsnedsättning.”* Särskild uppmärksamhet ska också enligt 5§ ägnas *”åt de nationella minoriteterna och personer med annat modersmål än svenska.”*

Demokrati handlar om alla människors lika värde och rättigheter och om möjligheten att vara med och bestämma. Kunskap måste därför finnas tillgänglig för alla utifrån varje individs förutsättningar och behov så att alla kan verka i samhället på sina egna villkor. Biblioteket har stor betydelse för människor som saknar möjligheter att själva införskaffa eller hitta information.

Tillgänglighetsarbetet på Härnösands bibliotek finns beskrivet i *Riktlinjer för ökad tillgänglighet*. Utöver att tillgänglighetsanpassa fysiska bibliotekslokaler och biblioteket på webben handlar det om att personalen ska vara uppmärksam på tillgängligheten i alla delar av biblioteksverksamheten.

Inköpen av media i alla tekniska format ska göras med speciell hänsyn till de prioriterade grupperna och med särskild satsning på barn och unga. På barnavdelningen finns Äppelhyllan som är till för barn med funktionsnedsättningar, för deras anhöriga, pedagoger och andra som möter barnen i deras vardag. All hantering av media görs utifrån befintliga *Medieriktlinjer för Härnösands bibliotek*. Enligt 6§ ”ska utbudet av medier och tjänster präglas av allsidighet och kvalitet”. Utbudet är grunden för att kunna visa på olika åsikter och ge människor möjlighet att själva bilda sig en uppfattning i aktuella frågor.

I Härnösand finns många människor med bakgrund i andra länder och biblioteket är en mötesplats som visar på en väg in i det svenska samhället genom litteratur på lättläst svenska och svenska för nybörjare. För att underlätta integration för personer med annat modersmål än svenska finns även litteratur på många olika språk.

Sveriges nationella minoriteter har också rätt till sitt språk och de nationella minoritetsspråken, det vill säga finska, jiddisch, meänkieli, romani chib och samiska finns representerade i Härnösands bibliotek.

I 14§ och 15§ betonas vikten av att biblioteken i landet ska samverka och ställa litteratur till varandras förfogande genom fjärrlån för att så många som möjligt ska få fri och jämlik tillgång till bibliotekens samlingar. För användaren finns inget syfte med olika bibliotekssystem utan biblioteken behövs som en samlad resurs. Regionbibliotek Västernorrland eftersträvar att genom samverkan vara ett stöd för länets bibliotek och bidra till en jämlik biblioteksverksamhet för regionens invånare. Stödet sker genom gemensamma satsningar på utbildningar, läsfrämjande, stärkande av demokratin och kunskapsdelning och förtydligas i *Regional biblioteksplan 2019-2022*.

2.3.1 Bibliotekets prioriterade utvecklingsområden under perioden

- Marknadsföring av bibliotekets utbud och tjänster
- Användarupplevelse och användardialoger
- Biblioteksservice utanför de fysiska biblioteken
- Biblioteksservice på landsbygden
- Bibliotekspersonalens tillgänglighet och bemötande
- Servicenivåer till förskola och grundskola samt studerande

3 Skolbibliotek

Skolbiblioteket ska vara en del av skolans verksamhet och bidra till elevernas språkutveckling och stimulera till läsning och stärka elevernas digitala kompetens.

I 10§ i Bibliotekslagen finns en hänvisning till Skollagen (2010:800) 2 kap. 36§ som föreskriver att elever i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan, sameskolan, gymnasieskolan och gymnasiesärskolan ska ha tillgång till skolbibliotek.

Att ha närhet till ett skolbibliotek ger alla elever likvärdiga möjligheter till lässtimulans och fördjupning samt att kunna ta del av material för utbildning. För många elever är skolbiblioteket den enda kontakten med litteratur och informationssökning ur ett källkritiskt perspektiv. Där läggs grunden för att förstå och kunna ta aktiv del av samhällslivet.

Elever i Härnösands kommun ska ha tillgång till ett skolbibliotek i den egna skolenhetens lokaler eller på rimligt avstånd från skolan. Det ska vara möjligt att kontinuerligt använda biblioteket som en del av elevernas utbildning för att bidra till att nå målen. Eleverna ska ha tillgång till bibliotek som omfattar böcker, facklitteratur och skönlitteratur, informationsteknik och andra medier. Biblioteket ska vara anpassat till elevernas behov för att främja språkutveckling och stimulera till läsning.

Skolbiblioteken i Härnösands kommun är en del av respektive skolas verksamhet och ligger under rektors ansvar. Skolförvaltningen har tagit fram den del av Biblioteksplanen som gäller skolbiblioteken.

3.1.1 Skolans prioriterade utvecklingsområden under perioden:

- Att skolbiblioteket organiseras och används som en del av skolans verksamhet
- Att skolbiblioteket används som en resurs i skolans alla ämnen
- Att skolbiblioteket används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens
- Att skolbiblioteken används och verkar för att vara en arena där demokratin utvecklas och stärks
- Att undersöka möjligheten för en central resurs inom skolförvaltningen som ansvarar för skolans prioriterade utvecklingsområden samt genomförande och uppföljning av biblioteksplanen 2019-2022

4 Genomförande och uppföljning

Biblioteksplanen beskriver den strategiska inriktningen för folk- och skolbiblioteken under en fyraårsperiod 2019-2022. Samhällsutvecklingen och den tekniska utvecklingen går snabbt. Förutsättningarna för biblioteksverksamheten kan komma att förändras genom den nationella biblioteksstrategi som ska presenteras 2019. Revidering av biblioteksplanen görs vid behov under planperioden. Biblioteksplanen ska följas upp och utvärderas vid periodens slut.

Biblioteksplanen för folkbiblioteket består av tre målområden: delaktighet och demokrati, läsfrämjande och bildning, tillgänglighet och likvärdighet. Dessa samt skolbibliotekens målområden bryts ner i olika utvecklingsområden som biblioteken prioriterar att satsa på under planperioden. Utvecklingsområdena beskrivs som olika aktiviteter i kommunens verktyg för strategisk planering, Stratsys, och kan vara under kortare eller längre perioder. Framtagandet, förutsättningar och utvärdering av insatserna görs löpande under planperioden, av bibliotekets personal och bibliotekschefen samt respektive rektor eller annan skolbiblioteksansvarig.

5 Styrdokument

Bibliotekslagen betonar bibliotekens betydelse för det demokratiska samhällets utveckling. Bibliotekslagen knyter därmed an till hur bibliotekens grundläggande uppdrag uttryckts i internationella sammanhang, som till exempel IFLA:s och Unesco:s olika biblioteksmanifest. Till grund för Härnösands biblioteksplan ligger förutom Bibliotekslagen också flera FN-konventioner.

Artikel 19 i FN:s allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna är grunden för all biblioteksverksamhet som vilar på en demokratisk grund. Artikeln betonar att var och en har rätt till åsiktsfrihet och yttrandefrihet och rätt att få ta del av andras meningar.

I FN:s barnkonvention manifesteras alla barns lika rättigheter och värde, rätt att uttrycka sig, bli lyssnade till och utvecklas. Barnets bästa ska vara i centrum när beslut om barn fattas. Särskilt viktigt att uppmärksamma i bibliotekssammanhang är varje barns rätt till yttrandefrihet, tankefrihet, religionsfrihet och föreningsfrihet samt rätt att uttrycka sin mening och få sin åsikt beaktad.

I FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning erkänns betydelsen av tillgång till den fysiska, sociala, ekonomiska och kulturella miljön samt till utbildning, information och kommunikation för fullt åtnjutande av alla mänskliga rättigheter och grundläggande friheter.

Även Diskrimineringslagen (2008:567) ligger till grund för arbetet vid Härnösands bibliotek. Lagen syftar till att motverka diskriminering och främja lika rättigheter och möjligheter oavsett kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.